

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsenheten

20 mars 2026

Dnr: A2025/01088

YTTRANDE TILL PROMEMORIAN ADMINISTRATIVA SANKTIONER I DEN ARBETSMARKNADSPOLITISKA VERKSAMHETEN OCH I ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN

Fackförbundet ST är det största fackförbundet inom statlig verksamhet med över 100 000 medlemmar som arbetar inom statliga myndigheter och verk, bolag med statligt uppdrag, universitet, högskolor och statligt finansierade stiftelser.

Promemorian är av stort intresse för oss av flera skäl. Å ena sidan på grund av den påverkan förslagen kan ha på Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans verksamheter och därmed för de anställda på dessa myndigheter. Å andra sidan på grund av den påverkan förslagen, och liknande förslag, kan ha på välfärdssystemet som sådant. Vi lämnar härmed våra synpunkter.

Fackförbundet STs inställning till förslagen

Fackförbundet ST tror på en generell välfärd och tycker att det svenska välfärdssystemet behöver stärkas. Ett pålitligt socialt skyddsnät är viktigt för samhället i allmänhet och för att skydda människor från fattigdom och social utestängning i synnerhet. Ett fungerande välfärdssystem ger såväl samhället bättre förutsättningar att nå gemensam utveckling som att det främjar social rättvisa och jämlikhet, då människor ges lika möjlighet att delta i samhället.

Fackförbundet ST anser att bidragsbrottslighet och bedrägerier riktade mot välfärdssystemet är ett stort problem och att insatser behövs för att beivra och motverka detta. Vi sätter samtidigt ett stort värde vid välfärdssystemets fundament och utformning och vi ser därför att övergripande förändringar av systemet behöver vara välavvägda och ha proportionerliga effekter för landets befolkning.

Fackförbundet ST anser inte att förslagen i promemorian är välavvägda eller proportionerliga. Det vore därför mycket problematiskt om administrativa sanktioner infördes som del av välfärdssystemet. Vi **avstyrker därmed förslagen**. Nedan utvecklar vi våra motiv till detta.

Observera att vår kritik i detta yttrande primärt gäller förslagen rörande den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Den är däremot också giltig för förslagen kopplade till arbetslöshetsförsäkringen liksom till liknande förslag rörande socialförsäkringen och andra delar av välfärdssystemet.

Sanktioner påverkar välfärdssystemen i grunden

Bidragsbrottslighet och bedrägerier riktade mot välfärdssystemen är helt uppenbart ett problem. Det är däremot inte ett generellt problem, eftersom bidragsbrott inte begås av en stor andel av de som tar emot stöd och ersättningar. Därför bör inte heller åtgärderna som tas till för att komma till bukt med problemen vara av generell karaktär.

Sanktioner kommer, till skillnad från de straffrättsliga följder som finns idag, riktas mot ett väsentligt större antal människor och det vare sig den felaktiga utbetalningen gjorts efter en medveten handling eller ej. Detta strikta ansvar, som utredningen benämner det, anser vi inte vara befogat givet problemens natur. Framförallt kommer det ha flera följd effekter för såväl välfärdssystemen i stort som för människorna som tar del av respektive arbetar med välfärdssystemen. Vi ifrågasätter starkt att dessa förslag är proportionerliga och rätt utformade.

I praktiken kommer ett införande av administrativa sanktioner kunna åsamka stor skada. Antalet personer som kommer beläggas med sanktioner kommer årligen uppgå till flera tusentals, bara genom förändringarna som föreslås genom denna promemoria. En stor andel av dessa kommer sannolikt utgöras av personer som inte medvetet gjort fel, och som inte hade drabbats av rättsliga påföljder med dagens regler.

Arbetsökande som gör omedvetna fel kommer drabbas av en än sämre ekonomi, och det från en redan utsatt ekonomisk position. Ytterst riskerar det inte bara att drabba den enskilde, utan även barn eller andra till personen närstående. I förlängningen befarar vi att detta kommer leda till att människor som kan ha rätt till ersättningar inte ens söker ta del av dem, av rädsla för att något ska bli fel och de konsekvenser det i sådant fall skulle medföra.

Vi menar att den regelmässiga förskjutning som föreslås, mot ett strikt ansvar, riskerar att förändra själva grundtanken med välfärdssystemen: som är att omfördela landets resurser. Ytterst riskerar administrativa sanktioner leda till att människor som verkligen är i behov av denna omfördelning håller sig utanför systemen.

Det är viktigt att välfärdssystemen har en hög tillgänglighet, för att säkerställa att de mest behövande får tillgång till stödinsatser från samhället. Försämrats tillgängligheten på ett oproportionerligt vis kommer det också förändra vilka som tar del av stödinsatserna. Det riskerar leda till en ökad ekonomisk ojämlikhet. Det kommer oundvikligen att påverka legitimiteten för välfärdssystemen.

Anställda vid Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska inte utdöma straff

I tillägg till kritiken ovan är Fackförbundet ST starkt kritiska till den föreslagna praktiska hanteringen av de administrativa sanktionerna. Ur den anställda på Försäkringskassans eller Arbetsförmedlingens perspektiv innebär förslaget att de får en ny roll, att utdöma straff. Det kommer om det blir verklighet innebära en stor förändring, givet att det inte är en uppgift som åligger anställda vid myndigheterna idag. Att utdela straff, i det här fallet administrativa

sanktioner, är i principiell mening något väsensskilt från att kontrollera och återkräva eventuellt felutbetalda ersättningar.

Fackförbundet ST ser med oro på den kriminalpolitiserings som pågår i svensk politik, där förändringar på kriminalpolitikens område spiller över på andra politikområden. Det får konkreta följder för myndigheter även utanför rättsväsendet, som i allt större utsträckning får kontrollbetonade uppgifter. I det här fallet är det inte bara en överspillningseffekt, utan ett konkret exempel på där myndigheter utanför rättsväsendet tar över det som historiskt varit just rättsväsendet uppgifter.

Det här är problematiskt av flera skäl. För det första, att utdöma straff tillhör inte och ska inte tillhöra uppdraget för myndigheter likt Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Det är en uppgift för rättsväsendet. För det andra leder det till en ökat arbetsbörda för myndigheterna. Även om denna utökade arbetsbörda i bästa fall också åtföljs av en tillräckligt utökad finansiering är det problematiskt. Det är, som alltid med nya uppdrag, svårt att avgöra omfattningen på arbetsuppgifterna vilket även gör det svårt att avgöra hur mycket tid och resurser verksamheten behöver lägga på detta. Under en övergångsperiod kan förändringen komma att få stor påverkan på övrig verksamhet.

I ett längre perspektiv kommer också den nya arbetsuppgiften ha en inverkan på myndigheternas faktiska kärnuppdrag. Är Försäkringskassans huvudsakliga uppgift att fatta beslut om och dela ut ersättningar till människor som har rätt till dessa? Eller är det att utreda och kontrollera vilka som inte har det?

Tilliten till myndigheter påverkas – och risken för hot och våld riskerar öka

Att myndigheterna kan få nya uppgifter av dömande karaktär kan också få mer långtgående följder för verksamheterna och de anställdas relationer med allmänheten.

Fackförbundet ST anser att förvaltningspolitiken behöver värna det tillitsfulla förhållandet mellan de som bor i Sverige och myndigheterna. Vi tror att förtroendet för myndigheterna bäst behålls högt genom insatser för att bättre möta enskilda. Att ålägga myndigheter, som tidigare inte haft ett sådant uppdrag, uppgifter av den karaktär som nu föreslås skulle innebära det motsatta. Det skulle ha stor påverkan på myndigheternas relationer med allmänheten.

En försämrad tillit till myndigheter som administrerar välfärdstjänster skulle påverka legitimiteten för välfärdssystemet i stort, vilket i sig vore mycket negativt. Därtill får inte glömmas det mer verksamhetsnära perspektivet, relationen mellan den enskilde anställda och individer från allmänheten. Offentliganställda är redan idag i allt för stor utsträckning utsatta för hot och våld. En sådan här förändring, som i stor utsträckning skulle slå mot människor i redan ekonomiskt utsatta situationer, skulle dessvärre öka risken för hot- och våldssituationer.

Det är i sammanhanget värt att nämna att en myndighet som Arbetsförmedlingen idag arbetar aktivt för att i högre grad träffa arbetssökande och arbetsgivare fysiskt. Redan idag så finns det en ökad press på de personer som arbetar med kontroll och återkrav, men det är de

personer som i sitt dagliga arbete möter arbetssökande och arbetsgivare (fysiskt eller via telefon) som kommer att ta den största smällen om denna förändring blir verklighet.

Specifika snarare än generella åtgärder är att föredra

Som vi konstaterade inledningsvis anser vi det obefogat att införa en generell motåtgärd mot en rad specifika problem. Rätt väg att gå vore snarare att införa specifika åtgärder, som med bättre precision – och med mindre bieffekter för den stora majoritet individer och näringsidkare som inte har brottsliga intentioner – kan råda bot på dagens välfärdsbrottslighet. De specifika åtgärderna skulle givet välfärdsbrottslighetens varierade natur behöva vara såväl många som kräva mycket arbete att ta fram, men det vore alltjämt det rätta att göra.

Ett konkret alternativ vad gäller den arbetsmarknadspolitiska verksamheten vore att göra en översyn av vilka förändringar som kan göras av de regelverk som styr den offentliga upphandlingen. Istället för att straffa ut anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser när de redan gjort fel vore det bättre om oseriösa aktörer, när så är befogat, utestängs från att alls anordna arbetsmarknadspolitiska insatser. Idag är möjligheterna till detta inte tillräckligt stora. Det är omständligt att såväl utesluta leverantörer från upphandlingsprocesser som att säga upp avtal med befintliga aktörer.

Produktivitetskommissionen lyfte fram denna problematik i sitt slutbetänkande (*SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välbefinnande*). Kommissionens kritik var omfattande och pekade på brister i den offentliga upphandlingen i stort, men man riktade i synnerhet in sig på hur dagens regelverk möjliggör för den kriminella ekonomin att på olika sätt sko sig på skattemedel.

Björn Hallberg

Utredare, Fackförbundet ST

Tomas Oskarsson

Förbundssekreterare, Fackförbundet ST